

PESTI TÁRCA.

Pest, febr. utolján.

A haladatosság kiment már divatból, és, eléggé furcsa, nem azért mert hiba, hanem azért mert erény. E sophisticus állítástól én azt következtethetném, hogy maga az erény is hiba. Meglehet, hogy igaz van. Csak ennyit akarok mondani: a haladatosságra nézve bármily fölfogásnak hódoljon is ön, tartozik nekem vele, hogy mindekkoráig nem szóltam még az időről: pedig ugyanezek módomban lett volna.

Az idő, különösen astronomicus tekintetben, azóta játszik nagy szerepet nálunk, mióta a lajtántúli híres „wir können warten!“ behangozta nagy Magyarországnak minden megyéjét. Semmihez a világon nem szükséges annyi idő, mint a várakozáshoz; nem sokat nyom ez utoljára a latban, ha meggondoljuk, hogy örök időkre számtal művek bevezése és fennállására vonatkozik a lapidaris mondat.

Az időnek egyik hajtása, oltott bajtása, február 26-dika t. i.: a rendes órában virradt ránk, a perceket be nem tudva. A magyar főváros, különösen eredményteljes fiatalság, még javában táncolt a különféle nyilvános és házi mulatságokban; az öreg urak kon amore iddolgáltak s a magyar és francia borok forrongásáról, s a német sörnél konferenciáztak, voltaképen konferenciáztak, s oda nyilatkoztak, hogy utóbbi, már mint a sör, lassan, de annál alaposabban mossa a magyar partot, s a nagy bölcseségben egy összehatározást a szókát s fogalmakat, hogy a szórakozott halgatón hamarjában azt sem tudta, az alkotmányt vagy az alkoholizmust feszegetik-e?

Schmerling államminiszter ur ugyanez órában tett-e összehasonlításokat a magyar bor s a bécsi sör között, nem tudom; de hogy e két lélek összeházasására nézve a vegytan diplomatiáját, vagy a diplomata vegytanát legkombináltabb analízisben tanulmányozza s alkalmatni óhajta, eddigi magatartása bőven bizonyítja. S ki mi külön-külön a maga nemében jó, így bírtatnak amondak Bétából, viribus et spiritus unitis még jobb lesz. Csak már meggyőződésük bennünk, — más példáján. A más példáján a maga kárán okul a magyar.

„P. Hírnök“ milyen szózatallal üdvözlede és napot, még ismeretlen előttem. De azt az egyet reményem, hogy magasatörő államférfiai és hazafias „munkabátor-ságában“ nem fog következtetéseket vonni azon illusztráló véletlenből, melynél fogva a „Hírnök“ 47-dik száma február 26-dikára esik.

Ezen excursio után, melyre tárcáiról minőségemben tan jogom sem volt, jerünk vissza a laplára, melynek hővizes saráiban, a városnemes jóvoltából, meg akkor is evickélünk, midőn az alföldön a gyalogut megszikkadt már. A kö persze nem szivacs, a csatornák meg nem „szelelnék“, s ha mi déleeg magyarok e lueskos időben nem járnánk hazafias eszünkhöz gyűrt magyar nadrágban, ott vesznénk mind, s csak egy német tudós magyarizmatná a Duna által kiöblített alkapaínkból, hogy itt egykor rossz előfizetők s jó tanácsosok laktanak.

Mig azonban ezen, muzeumba való nevezetességekkel szolgálók az emlékek történet, maga a muzeum rövid időn új igazgatót fog kapni. Az öreg Kubinyi lelép, s a lelépőkről semmit, ha jót nem. A megürült állomást Henszelmannel óhajtanak betölteni. E finom műveltségű férfit azonban szívesebben látnók a neki megfelelő osztálynak, mint magának az intézetnek élén. A világlátott Xántus, kit örökre hozzánk fűznie lenne foladatunk, volna azon ember, ki minősége, tapasztalatai, összeköttetései s áldozatai, vagy mondjuk legalább értékes ajándékai által felelne meg leginkább egy muzeumi igazgató tisztének. Midőn eléje vágnánk a magyar kancellár választásának, azon megnyugtató bizszenben teszszük ezt, hogy sem fölfelé, sem lefelé nem zavartuk meg a kedélyeket. A vélemény nem áll az adóiv számos rovatának egyike alatt sem, s így szabadságával mi is élünk.

A nap szépen süt le az égről. A kikelet lágy szellője mintha élénk csapna már.

A Dunapartot, a Dorottya-utca hárkától az akadémia-utca végeig, finoman öltözött hölgyek s urak, vak, sánta, béna s néma koldusok raja lepi el. Városi rendőrségünk kifestet bajszu szolgái ott ácsorognak, a hol nincs rájuk szükség. Szinte azon gondolatra vetemednek az ember, hogy utasítás szerint kerülök e népes pontot-elálló kéregető sereget, nehogy befogása által az agyontarthat városi budgetra még nagyobb súlyokat rójanak.

Szép városunknak a legzsebb részét mindenütt

ingforduló idegen ismeri, s midőn esodálja e festői palotasort, a lánchidat s a budai várpalota tövében elnyúló panorámát s elragadtatva szól a szépséges magyar nőről, kik a „Moniteur de la mode“ s nem a hazai divatlapok nyomán öltözködnek: csak azon egy körülmény által emlékeztetik a közel keletre, hogy a szemeletes kövezeten übégató koldus-családokon bukácsol köröztől, hogy panaszok ne vegye fölünk.

A fansang ma vet utolsó löböt.

A főrangú körök a pick-nik-vigalmakról lemondottak, az irói bál is elmaradt, s az akademia javára sem fogunk táncolni. Csak az álarcos bálók s a „horgony“ kártalanítják a búbanat ellezére, vagy éppen e miatt szomjazó szíveinket. A „horgony“, s ez kérdésen kívül áll, legérdekesebb táncsterme Pestnek. A telivér debardur itt terem s ide menekülnek az udvariasság s tartózkodás által megriszt lovagok.

A csábító Venus-cég által cancanizáló könnyű lovasságot a multesték egyikén kizsoritá a „katona-bál.“ Katona-bál! Kinek ne jutna egyszerre eszébe egy sereg szakácáné s egy dandár szobalány, a dajkák zászlóját ide sem érte.

A katona, ha adót hajtának is be vele, mindegyik és mindenkor bírta rokonszenzünket. Kezde azon időtől, hol sötétan prófóniáért odaadtuk eszerébe kalásunkat, s pangnájával eljártszadostunk, mialatt nehez csikója alatt majd kifecamodott nyak-csigolyánk, egész addig, hol a hadiköltségvetésre nézve országra szóló vitatkozásokba becsátkozánk: a katonához barátsággal viseltettünk.

Ma persze másképp állanak a dolgok. Az armeebudgetbe nem igen kottyantunk bele; de ezért, ha nem volna is kilátásunk, hogy nemsokára megpróbálkozunk e kérdéssel — saját házuknál: ne vessük meg azon szíves meghívást, melylyel cselédünk hívséges káplárja megtisztel bennünket, s menjünk el a katonabálba.

Minthán a megtakarított lónagból kizsoritottak annyit, hogy egy tisztességes tánc-mulatságot kockáztathatnak, engedélyért folyamodnak a „chargeok“, melyet a parancsnokság nem csak hogy meg nem tagad, sőt egy kis öszeggel támogatja. A hadiak ezután könnyebb bakancsra lépnek, mert a parancs szerint reguláisan megnyitott hajót állású bortasságba gyűjtenek hűvű, egyik-másik még középtűt is elválasztja a többi, kes-

tyőjét benzinnal megmenni a foltoktól, kábátját jól megkretázza, a gombokat mesés ragyogásával „pucoválja“, s a hosszú esti órák alatt egy cigányból lett közlegény ugyancsak huzza a betyke magyar fiúk alá a „kört“ — a csárdást nem gyakorolják, mert ez a „kis ujjokban“ van — míg a kompániabeli szabó egy gitáron, a dobos meg a harmonikán eszközik a szükséges keringőket s polkákat, hogy holnap szegényt ne valljanak.

A terem bejárata előtt két szálla magasságu hadfi áll őrt. Maga a terem eléggé csinosan van kiállítva, s megfelelő földszítve.

Katonás pontossággal a kitűzött órában együtt van a pálozó közönség.

Az oly emberek, kiknek csak egyszer egy évből jár táncolni, nem fogadhatják el természetesen a finom körök azon izléses hanyagágát, lehetőleg későn jelenni meg. A banda teljes számban elfoglalja az állványt, nem hiányzik egy trombita sem, és az erces hangok szabatos ütemben élénkítik a szúk és bő nadrágban dolgozó lábszárakat.

A kedv nekiszélesedik, s kilenc felé — a bál 7 órákor kezdődik — már tetőpontját éri el. A társaság hiu-nemen levő része nem mind egyenruhás; találkozik néhány „civilista“ is, kikre a táncosnók ma este némi stymalózással tekintenek le, s a yacsora kifizetése körüli segélyzésüket is leereszkedőleg fogadják.

A mi a nőket illeti, ezek, mint embitők, jobbadán azokhoz tartoznak, kik gyomrukrol gondoskodnak, szőnyegeinket kiporolják s gyermeküket szoptatják, s ezek eredet óta, a kétféle posztó iránt mindig kiváló gyöngét tanusítottak. Részben feleségek is ők, katona-feleségek; többnyire azonban csak muló, de ezért nem kevésbé benső viszonyban állnak fáradhatlan táncosaikhoz. Öltözetüket illetőleg, mindnyájan hűségesen magukra vették az ingvált, a pruszlit, meg a kivárott szegélyű kőtenyt. A kirívó szín iránt kissé túlzott előzárattal viseltetnek ugyan, de ez kipirosodott ábrázatukhoz jól illik s ez egészséges szinből kitelne az a három, fiatalhatnán sorány kiaszszony, kik a „plóhagylérn“ apa kíséretében, keresett nyájasággal birtatják a vigadókat; keskeny kezök némi elegitvellet nem a természetes öklöket, melyek úgy látszik a 3-an szám felé, néhány példányban tán ezen túl is kiaszadnak, s áll...

A mulatók szöbb fele, s ezt díszelőleg kell kiemelni, nem panaszkodhatik az allen, hogy kevésen táncol-

s nem fordul elő oly bántó mellőzés, mely a petrezse-lyem-árvulás neve alatt a „jobb” körökben oly gyakran előfordul. Ily szívtelenségre az igazi katona képtelen. Másod kapitulációs dajkákat, s a fiataliságnak éppen nem első virágában levő kakácskékat csak úgy forgatnak meg, mintha káros, kacér szobacskéak lennének. A nő kecsék terjedelmessége nem képez akadályt ez izmo-és munkabíró táncosokra nézve, s a szépség oly relati-vaumi, hogy erre nézve aesthetikai fejtegetésekbe bizo-nyára nem bocsátkozunk ez emberséges legényekkel. A. ily megtermett hadiaknak szüksége van rá, hogy vala-mibe belékapaszkodjanak, mintán ők ép ugy akarnak táncoltatni mint táncolni s a choreographiát nem trak-tálják fáradt gyaloglásnak, mint ezt salonjainkban meg-szoktuk. Ha tánc, hát legyen tánc, s ne hitvány, gyöng-βάλ, melyben a nő nyafog s a férfi szundikal! Hármun-lyen is, itt minden nember megleti loráját, akár a nemzeti színház bátlábiljeiben.

Balanya itt nincs a bálkirályó minden nő. Kitűnik ez állításunk igazsága különösen a „francin” alatt, hol kivált a solokban, annyi bájít fejtenek ki, hogy a „double-chainé” alatt támadt apró félreértéseket is hajlandók vagyunk érdekeseeknek tartani. Könnyű minélkünnk, kik behunytt szemmel is elcsináljuk a négyzet és csak fölfe gyanánt használjuk vesztegető beszédre. Itt a francia csaknem annyi mint a rigorosum s a dactylus lépésből ki nem fordulni, nem csekély dicsőség.

A táncrend különben a legszabadelvűbb. De a keringő bármily népszerű, a polka bár mennyire kedvelt, és a jőllehet a francia négyes kiváló cultusban részesül: a csárdás mégis csak fejedelme a táncrendnek, noha németek, csehek, lengyelek stb. nemzetiség képezték jobbára a mulatók seregét. Néhány huszárnak természetesen oly erélylyel a pusztithatlan szívósnággal járja, mely könnyen teszi érthetővé a magyar vitézséget.

Es bár oly fáradhatlanul járják, hogy az ember azt hinné, se vége se bossza: egyszer csak mégis beállít a szónóra, s a hősök, a pecsénye-bástyákat a bordvégeket rohammal megtámadván, hatalmasan hozzáfognak az étkezéshez, s a ki így győzi az ételt, győzi az ellenséget is. A hölgyek, megvetve a limonádé, mandolaj, s hasonló nyavalgós italokat, már csak a táncosok iránt való hajlandóságuknál fogva is, többre becsülik a bort, sört és puncsot.

2.5 Vacsora után beült a dohányzási szabadság, s a Kis-

faludy Károly pipadálában méltán megrótt finnyás orrol
ugyanesak megprúszkólnék e különféle illatú füstöket
S pipászó s szivarozás között újból kigyúl a táncedv
a sorokból csak néhány ujjong dől ki, kik a borútegel
támadásánál kelletén túl kifejtett bátorság miatt, hal-
dókli viadokok attitűdjében nyulnak el a táncterem
egyik sarkában, hol önkényes írgalmas nének és hu-
gomasszonyok ápoliák őket.

A nyíló ajtón forró gőz párolog ki a éles reggel szellő szívta be. A hősök a délnöket gyalog szekerezik haza. A hideg szürkületet harsány trombitaszó hasítja át a riadó ez egyszer takaródó.

Ime, katonabálba is elvezetém őt, s azt hiszem szívesebben mulatott e derek társaságban, mint amennyi szívtelen, olesó szerelmű, bántó kacaju teremtmények között, kik szépek ugyan s fölségesen táncolnak, de boldogtalanok.

Nádav Ezüstös.

Nádav Ezüstös

Válasz a „B. II.” febr. 24-diki „tárca-
levelére.”

A „Bécsi Híradó” febr. 24-diki számának „Pesti terec-leveleiben” Meszlős megmutat azért, hogy a képző-művészetek történetéből az „Ország Tákrében” — még csak megkezdett közleményeinknek saját nevet irtam alá, anélkül hogy a használt forrást megneveztem volna; tehát — mondja — eredeti dolgozatul adom a közönség elé, holott az egész munka Lökke német művéből van fordítva.

Sohasem óhajtok dolgozataim bárminő értékének porlekedéssel szerezni elismerést, s ha Meszelős azt írja, hogy cikkeim nem sikerültek, aesthetikai nézeteim helytelenek, s az egész dolgozat rozg, egy hanggal sem haborgatnám jó hitében, és semmiféle capacitatiókkal sem törekedném megnyerni jótetszését. De minden cikkeim végét be sem várva, azt állítja, hogy eredeti szerzeményemül adok ki oly művet, a mely egészen szószérűen fordítis, és így azándekeos irodalmi lopással rádolva, írói lélekismeretességemet vonja kétségbe: ó vádat, mint igaztalan rámfogást annyival inkább kénytelen vagyok ugyanazon lapban erőlyesen visszautasítani, mivel még nem oly rég láptem dolgozataimmal nyilvános-

ság elé, hogy a közönség előtt jól ismert nevem s mű-
ködésem már magukban megvérdhetnének eféle gyanúsí-
tások ellenében.

Meszelös egész váulja második cikkem (O. T. 6. sz.) két pontjára alapítja, a mely Löbke „Geschichte der Plastik“-jának bevezetésében is úgy van mondva. Belátásom szerint, előbb legfőlebb azt lehetne következtetni, hogy én két gondolatot L.-től vettem át; de abból, hogy e két pont L. művének két pontjával egyez/-minő logikával meri azt következtetni, hogy az egész néhány cikk L. 38 éves művének fordítása?*) ezt nem értem. Meszelös ur nem sokat foglalkozhatott a tudománynya/-ha a tanulmányok, vagy akár az egészen eredeti tudomá/-nyos művek eredetisége alatt: azt érti, hogy azokba/-semminek sem szabad foglaltatni, a mit már más művek/-ben is kimondtak. A tudomány megállapított ismerete/-rőlők, s helyesen mondja Goethe, hogy ha valami egyszerű igazán és jól irtak le, azt épen mivel igazán é/-jöl mondták mindig, úgy kellene mondani. Egészé/-másban áll a tudományos eredetiség, a mit itt nine/-helyén fejtegetnem. Egyébiránt há önnök csak egy ki/-esike tájékozottsága van az ujabbkor aesthetikai íro/-dalmában, tudnia kell, hogy L. érintet s igen é/-csinosan irt bevezetésében egyetlen olyan új szépé/-zeti elv sine, a mit már előtte a műphilosophok bő/-vebben ne fejtettek volna ki. Bővebben megelhetü ö/-mindazokat p. o. már Hegel aesthetikai fölolvásásaiban s különösen ujabb tanulmányokkal gazdagítva s refor/-málva Fischer Theodor nagy aesthetikájában s egye/-bekben. L. nem aesthetikát, hanem szobrászat-történe/-tet irt, s föl ivnyi bevezetésében tájékozásól röviden összeállította (minden forrás idézése nélkül) a szobrá/-szatnak a műtudományban eddig megállapított általános alaphatározmányait, (épen miként én is terem saját cé/-lomhoz képest). Es bírálói közül senkinek sem jutot/-eszébe ezért L.—t plagiummal vádolni.

Igenis, tanulmányokkal olvastam, használtam és használok a többek között a nevezett mábolcsészeket, Lesingnek a „Laokon”-ról írt tanulmányait, a műtörténetírók közül kiválóan Lábkét és Overbecket, különösen ezekből mint leghitelesebbnek ismert forrásokból veszem

*) Mert én is végigtartottam a plasztika egész kifejlődésén, tehát legfőkébb kivonatból szólhatna. De a ki L-t ismeri, tudhatja, hogy azt néhány kirlapi cikkben kivonni csaknem képtelenem.

a szükséges történeti adatokat, a legtöbbnyire a rajzok is, a miket magam nem produkálhatok. De ezeken kívül mutassa ki ön, hogy belőlök honnét forlítottam bármelyik cikkemet is. Ha ön mindegyik közleményemet ol-
vasta volna, a egyszerűs mind- L. érintett művének nem csupán bevezetését ismeri, láthatná a két munkám mind tartalmában, mind irányában levő nevezetes kö-
lönbséget. — Hogy a forrásokat előre nem említettem meg, megvallom annak egyszerű oka, mert még külön-
sen rajzokat várok külföldről, s ha megkaphatom, do-
gozatom végén akarom mindnyáját megnevezni.

Meszelős fölkiált, hogy a Laokon, Niobe stb. csoportokat, Phidias löffjét, a Wolf amazonját emlegetem holott ezeket látni kellett volna stb.! Vajjon honnan meri állítani, hogy én azokat nem láttam? Hogy tudja ön, hogy életemben hol jártam és mit a mit nem láttam. Ha cikkemben nem dicsekedtem is vele, most megnyugtatótására megmondom, hogy én e műveket igenis láttam és épen szerencsés voltam egy olasz művész társaságban gondolkodó figyelemmel szemlélni őket. Csak néhány hónapja meg, hogy a berlini muzeum előtt napoként gyönyörködtem a szép amazonban. Tudja ön, a két lovas szobor van, egy férfi és egy nő alak, egy Wolf, másik Kiss műve. Jegyzeteim e pillanatban nálam csak kezemenél, meglehet, hogy e két mű szerzője összetévesztettem és megengedem tük önnek van igazsága az amazon Kiss munkája (Ha Lábkeből fordított volna, talán nem estem volna e tévedésbe.)

Végül arra utasít ön, hogy maradjak a bölcsész-
körben. Köszönöm a jó tanácsot, s megfogadom. E kö-
szökkel inkább életelelem, minthogy elhagyhatnám. D-
ugy tudom, hogy az esztétika egész Aristoteles óta (te-
hát születése óta) a bölcsészettől közebe tartozik; a viszon-
a szobrászat a művészetnek egyik ága, következéské-
miből esztétikának is tárgya. Az én cikkeim pedig eszté-
tiki közlemények, s a képek is inkább a szépség-
igazságok illusztrálására vannak bennök szövege-
re.

Ha ön egész művek átlopását akarja napfényre deríteni, jól teszi, elég tárgya van rá az irodalomban, de az a kérdéses művek egész szövege azonnaliának kimutatása által, s ne egyes helyek és nézetek legtöbbszor esszéleges találkozásából bizonyítsa be. *) Pesten, febr. 26. 1885.

* Készel a vitát befejezettnékl. lassánk.

FD-302 (Rev. 1-25-60)